

A költőszerep felfogásának változatai Petőfi Sándor különböző alkotói korszakaiban
(Petőfi ars poeticái: A természet vadvirága; Dalaim; A XIX. század költői)

Petőfi Sándor (1823-1849):

Életének főbb adatai:

- 1823-ban született Kiskőrösön, apja Petrovics István kocsmáros, anyja Hrúz Mária cseléd volt
- már fiatalon hatalmas élettapasztalatra tett szert: az ország legjobb iskoláiban tanult (Kecskeméten, Sárszentlőrincen, Aszódon, a pápai kollégiumban Jókaival együtt), emellett rövid ideig katonának állt, vándorszínész is volt
- 1844-ben verseivel felkereste Vörösmarty Mihályt, az ő támogatásával adta ki a Nemzeti Kör a verseit, a Pesti Divatlapnál szerkesztői állást is kapott
- 1846-ban létrehozta a Tízek Társaságát, ez a társaság később a forradalomban jelentős szerephez jutott márciusi ifjak magját alkotta
- 1846-ban megismerte Szendrey Júliát, 1847-ben feleségül vette, ez az év hozta meg számára Arany János barátságát is
- 1848. március 15-én a márciusi ifjak egyik vezetője volt, a szabadságharc alatt katona volt Bem seregében, a segesvári vesztes csatát követően tűnt el Fehéregyháza mellett

Petőfi alkotói korszakai (a korszakolás nem könnyű a mindössze hétéves alkotói korszak miatt):

- pályakezdése a népiesség jegyében (1842-44)
- a Felhők-korszak (1845-46 tavasza)
- forradalmi látomásköltészet (1846-48)
- a forradalom és szabadságharc alatt írt versei

1. korszak:pályakezdés a népiesség jegyében:

- Petőfi az európai romantika egyik áramlatának szellemében a népköltészetet a nemzeti irodalom egyik legtisztább forrásának tartotta, ezért törekedett a népköltészet beszédmódjának és jellemző műfajainak imitálására (ez elsősorban dalköltészet)
- verseire az egyszerű, természetes, **a hétköznapiok nyelvéhez közelítő versbeszéd** jellemző
- a versekben az **ütemhangsúlyos magyaros verselés** jelenik meg (nem bonyolult időmértékes formák)
- természetesség jellemzi

Ennek a népies korszak a meghatározó ars poeticája **A természet vadvirága:**

- elutasította a mesterkéltséget, merev szabályokhoz igazodó költészetet, az eredetiség, a költői tehetség válik hangsúlyossá
- a költői tehetség a természet adománya
- saját magáról ír benne – ő a természet gyermeke, akire nem vonatkoznak a szabályok–különc

*„A korlátatlan természet
Vadvirága vagyok én”
„Iskolai szabályoknak
Lelkem sosem engedett”*

2. korszak: a Felhők-korszak

Rövid jellemzése:

- világfájdalmas, elégikus hangnem jellemzi
- a lírai alany érzései kerülnek a középpontba
- a szentimentalizmus stílusirányzata uralkodik (ézelmesség, ézelkenység)
- „a világ javíthatatlan”
- az emberek aljasok
- a költőnek nincs feladata

Ennek a korszaknak az összegző ars poeticája a **Dalaim** (1846. április)

a **Dalaim** /1846/

- ideálként az ösztönösséget, természetességet fogalmazza meg
- a 6 versszak – 6 lelki állapotot tükröz /ábrándozás, könnyelmű, szerelmes, boros, bánatos, haragos/
- első 4 vsz. – lírai személyességgel átfűtött
- az utolsó 2 – a közösség nevében szólal meg a lírai én - ez nála újként jelenik meg
-
- nem hagyományos ars poetica – nem alkotói célját fogalmazza meg, hanem seregszemlét tart költészete felett
- a cím arra utal, hogy eddigi korszakaiban változatos, sokszínű líra létrehozására törekedett
- a versben a **romantika felfogása** jelenik meg, mely szerint a **költészetet a tehetség és az ihlet, a költői képzelet teremti** („Dalaim, mik ilyenkor teremnek/Holdsugári ábrándos lelkemnek.”)
- a vers **két szerkezeti részre bontható**:
 - az 1-6.versszak az **eddigi verstermését** foglalja össze, az eddigi versek (népies költészete, a Felhők-korszak versei) a lírai személyességet helyezték középpontba (szerepjátszó hajlam, majd szentimentalista ézelkenység jellemezte)
- az első hat versszak **korábbi témáiról, műfajairól beszél**:
 - az első kettő az **ábrándjait, álmait megéneklő, könnyen születő verseiről**, a harmadik a népies stílusú **szerelmes verseiről**, a negyedik a **bordalairól** szól
 - a **verseket metaforákkal festi le** („*Holdsugári ábrándos lelkemnek*”, „*Pillangói könnyelmű lelkemnek*”, „*Vadrózsái szerelmes lelkemnek*”, „*Szivárványi mámoros lelkemnek*”)
 - a 7-8. versszak a **születőben lévő új korszakának jellemzőiről beszél**, arról, hogy mi foglalkoztatja 1846 tavaszán
 - az új korszak már a közösségi költészetet fogja középpontba állítani
 - megjelenik a világszabadság kivívásának gondolata** („Nemzeteknek keze van bilincsen...”; „De mit tűr a szolgaságnak népe?/Mért nem kél föl, hogy láncát letépje?”)

3. korszak: forradalmi látomásköltészet (a forradalom kitörése előtt született versek 1846-48)

Rövid jellemzése:

- középpontban a legfontosabb elérendő cél, a **szabadság** áll („Szabadság, szerelem!/ E kettő kell nekem./ Szerelmemért fölálodom / Az életet/ Szabadságért fölálodom/ Szerelmemet.”)
- a szabadság kivívásának látomása uralja verseket: **az egyénnek, a nemzetnek, az egész világnak is fontos** ennek az eszménynek a megvalósulása, mert ez a feltétele az **általános boldogság megvalósulásának**
- Magyarország modernizációja mellett (a **polgári társadalom megvalósulásának vágya** mellett) az **ország függetlenségének kivívását** tartotta a legfontosabb célnak
- ezeket a látomásokat **váteszként, látnok költőként** fogalmazza meg
- feladata – a forradalom eszméjének hirdetése, terjesztése

Összegző ars poeticája: **A XIX. század költői**

váteszköltő: a költő a közösség képviselője, aki útmutatást, választ ad erkölcsi, társadalmi vagy politikai kérdésekben

XIX. század költői /1847.január/

- az ideológiai radikalizálódás időszaka – megköveteli, hogy kifejtse felfogását a költészet feladatáról
- elveti a személyes, alanyi költészetet
- közösségi érvényű és érdekű művészetfelfogást fogalmaz meg
 - prófétaköltő – egy igazságosabb világ felé vezet a népét, közösségét /mint Mózes vezette népét a Kánaánba/
 - költő feladata – részt venni a világ átalakításában
- egy szebb jövőt remél (utópikus jövőkép) -> „Kánaán” – a jelen áldozatvállalásával érhető el,

*„Ha majd a bőség kosarából
Mindenki egyaránt vehet,
Ha majd a jognak asztalánál
Mind egyaránt foglal helyet,
Ha majd a szellem napvilága
Ragyog minden ház ablakán:”
... ”addig nincs megnyugvás,
Addig folyvást küszködni kell.”*

3 feltételt fogalmaz meg, melyeket 3 metaforával érzékeltet:

- bőség kosara = anyagi jólét
- jognak asztala = jogegyenlőség
- szellem napvilága = szellemi felvilágosultság
- A fenti cél megvalósulásáig további küzdelmekre szólít fel
- Szentimentális zárlat: a szép halál a jutalom.

forradalom – szabadságharc ideje alatt

- úgymond „visszavesz a népvezér szerepből”
- *Apostol* /szólószem-hasonlat/

1. Petőfi Sándor

Apostol /1848. június/

- ekkor Petőfi tagja a radikális Egyenlőség Társaságnak
- megbukik a szabadszállási követválasztáson
- politikai befolyása és szerepe csökken radikális eszméi miatt
- műfaja – elbeszélő költemény, gazdag hangvétellel
- Petőfi politikai, társadalmi, szociális nézeteinek összefoglalója
- Szilvesztert önarcképi, irodalmi, történeti vonásokkal, rájátszásokkal rajzolta meg
Szilveszter = Petőfi => Szilveszter nézetei = Petőfi nézetei
- Szilveszter a korán jött forradalmár apostoli küldetést vállaló, de abból kiábránduló, és ezáltal meghasonlott, elidegenedett hős. Már nem vezetni akarja a népet, hanem helyette cselekedni.
- szőlőszem hasonlat (óriáshasonlat) – ahhoz, hogy az emberiség megérjen, rengeteg időre van szükség, akárcsak a szőlőszemeknek, melyeknek rengeteg napfényre van szüksége
- a mű maga egyfajta önportré – ez foglalja magába ars poeticáját